

NOTAT

Til: Kulturdepartementet
Fra: Creo – forbundet for kunst og kultur
Dato: 1. februar 2019
Om: Ny kunstnermelding

Kunstnermeldingen 2019

Creo – forbundet for kunst og kultur er Norges største kunstnerorganisasjon med 9.000 medlemmer. Creos medlemmer arbeider innenfor alle deler av kulturlivet; Noen er artister, noen er utøvende musikere i et band, i et ensemble, i en kirke eller i et orkester. Noen er pedagoger eller underviser i musikk eller andre kunsthøgskoler, på videregående skoler, i private og kommunale kulturskoler, ved en høyskole eller et universitet. Noen er låtskrivere eller komponister eller begge deler. Noen danser ballett eller moderne dans, noen jobber med lyd og lys eller gjør andre ting «bak scenen» og noen er musikkterapeuter.

Creo – forbundet for kunst og kultur het tidligere Musikernes fellesorganisasjon (MFO).

Generelt

I Meld.St. 8 (2018-2019) Kulturens kraft etableres følgende samfunns mål for kulturpolitikken:

Eit levande demokrati der alle er frie til å ytre seg, og der mangfold, skaparkraft og kreativitet er høgt verdsett. Eit inkluderande samfunn der kunst og kultur av ypparste kvalitet inspirerer, samlar og lærer oss om oss sjølv og omverda.

Dette er overordnede mål Creo kan stille seg bak. Men dette er abstrakte mål som i den praktiske politikken må fylles med innhold. Et aktivt og mangfoldig kunst- og kulturliv er viktig for å gi den enkeltes liv et rikere og mer fullverdig innhold. Kultur bidrar også til verdiskapning, kompetanse, læring, helse og toleranse. Kunst- og kulturuttrykk har en verdi i seg selv og for seg selv.

Alle må gis tilgang til kunstopplevelser og kulturaktiviteter. Dette sikres best gjennom offentlig finansiering og gode og forutsigbare finansieringsordninger. Kulturen er en vesentlig del av det offentlige ordskiftet, og både enkeltkunstnere, frie kunstnergrupper og kulturinstitusjonene spiller en sentral rolle for debatt, demokrati, ytringsfrihet og meningsdannelse.

Vi vil i dette notatet komme med konkrete forslag til flere av de prioriteringene og forslagene til videre oppfølging som departementet la fram i stortingsmelding 8 (2018-2019). Vi viser også til vårt tidligere innsendte notat pr 15.11.2017.

Vi vil også minne om det arbeidet som ble lagt ned i Kulturutredningen fra 2014. Bare i oppsummeringen der er det mange ting der som så absolutt er relevant å ta med seg i dag. Som det at;

- Å opprettholde og styrke den kulturelle infrastrukturen er en viktig forutsetning for et levende demokrati. Det må legges til rette for mangfold av kunstnere og kulturuttrykk, og for at hele befolkningen skal kunne delta i kunst- og kulturlivet.
- Tiltakene bør bygges opp nedenfra med utgangspunkt i lokale forutsetninger, menneskelige ressurser, prioriterte ønsker og behov. Samtidig som det må være et mål med mest mulig likeverdighet i tilbud i hele landet.
- økt samarbeid mellom kulturinstitusjoner og frie grupper

Kulturpolitikken framover.

Regjeringen skriver i St.meld. 8 at prinsippet om armlengdes avstand fremdeles skal legges til grunn, og viser også til at dette prinsippet omtales som «kulturpolitikens grunnlov». Dette stiller vi oss selvfølgelig bak. Det må være et overordnet politisk mål at kulturlivet skal kunne utvikle seg mest mulig på egne premisser uten statlig overstyring. Det sies videre at *kulturpolitikk er ytringsfridomspolitik* og at *en aktiv kulturpolitikk er en føresetnad for at kunst og kultur kjem flest mogeleg til gode ved å sørge for at alle har reell tilgang til kulturgoda, uavhengig av bakgrunn.*

Engerutvalgets kulturutredning (2014) peker på den nære forbindelsen mellom kultur og demokrati. I et samfunn preget av raske endringer, migrasjon og større kompleksitet må vi kunne forholde oss til et stadig bredere ytringsmangfold og kommunisere på tvers av kulturelle forskjeller. Vi må lære oss å se, lytte og lese kritisk og anstrenge oss for å innta uvante synsvinkler for å gripe det som er ukjent og annerledes. I nær relasjon til humaniora er kunsten i denne situasjonen helt nødvendig og viktigere enn noen gang for å utdanne kompetente borgere til deltakelse i det kommunikasjonsfellesskapet som er fundamentet for et fungerende demokrati.

Med fremveksten av populisme, polarisering og illiberale krefter i vestlige demokratier, mener vi at staten må styrke og ikke svekke sitt ansvar for kunst og kultur – som en betydelig samfunnsarena for refleksjon og meningsbygging.

Når det gjelder det som sies om kvalitet der så er vi glade for at departementet har *ambisjoner på vegner av norsk kunst- og kulturliv og ønsker å leggje til rette for at enkeltkunstnarar og kulturinstitusjonar held fram den gode kvalitative utviklinga dei er inne i.* Vi vil senere i dette notatet komme tilbake til hva vi mener er gode og hensiktsmessige tiltak i den forbindelse.

Men i en melding som skal fokusere på kunstnerpolitikken må vi ikke glemme utdanningsfeltets sentrale plass. For oss er det viktig å påpeke at det humanistiske perspektivet, der dannelsesbegrepet står i sentrum, innarbeides så tidlig som mulig. Vi vil her forstå dannelsesbegrepet som en livslang utviklingsprosess, der ferdigheter og kompetanser på de åndelige, kulturelle og sosiale områdene står sentralt. Vi mener at det i et samfunn preget av kompleksitet, større mangfold og en stadig raskere endringstakt er det et særlig behov for å styrke elevenes kompetanse i å forstå, tolke og reflektere kritisk over et mangfold av ytringsformer, herunder kunstneriske ytringer. De humanistiske fagene bidrar nettopp til en slik fortolkingskompetanse med stor verdi for demokratiet og samfunnsutviklingen framover. Derfor blir skole-, barnehage- og lærerutdanningspolitikken også viktig i diskusjonen om dannelses i en kulturpolitisk kontekst. Og det blir viktig i diskusjonene rundt hvem som blir våre fremtidige kunstnere og hvilke kompetanser og kunnskaper de skal besitte.

I St.meld 8 skrives det at *alle skal få sjansen til å ta del i kulturaktivitetar, og at kulturgoda skal vere tilgjengelege for alle grupper i befolkninga, uavhengig av sosial og kulturell*

bakgrunn, alder, kjønn og funksjonsevne. Dette er ambisiøse mål som, om de skal kunne bli noe mer enn luftige lovnader og tomme løfter, må følges opp av konkrete og målrettede tiltak. Vi vil i den forbindelse igjen etterlyse en diskusjon rundt skoleverkets rolle i denne forbindelsen, og også spørre om hvorfor kulturskolen ikke er nevnt under dette avsnittet.

- ***Vi vil minne om at kulturskolen, ved siden av skoleverket, er den eneste virksomheten som driver med utdanning av barn og unge i kulturfagene og som samtidig er tilstede i alle landets kommuner.***

Om vi ønsker en så bredt rekruttering til framtidens kulturliv som mulig, kan en ikke se bort ifra hvor disse får sin start i karrieren.

Det vektlegges videre viktigheten av gode fysiske arenaer og møteplasser, og spesielt nevnes øvingsrom, dansestudio, scener, samfunnshus og lignende. Gode og tilpassede lokale kulturarenaer er avgjørende for å utvikle talentene, og for å gi både det frivillige og det profesjonelle kulturlivet utviklende og inspirerende rammevilkår. Det er derfor avgjørende at øvingslokaler, framføringslokaler og visningsarenaer er tilpasset den bruken som foregår.

- ***Derfor må musikkutstyrsordningen styrkes og utvides, og nasjonale standarder som NS 8178 «Akustiske kriterier for rom og lokaler til musikkutøvelse» legges som premiss ved prosjektering av lokaler som skal brukes til musikkformål.***

Kunstnerpolitikk, og forenklede og styrkede rammevilkår

Vi vil under dette kapittelet primært komme med kommentarer og forslag til de tekstene om prioriteringer og videre oppfølging som er beskrevet i St.meld 8. Og vi er tilfreds med at departementet foreslår å *forenkle og styrkje rammevilkåra og dei sosiale rettane til sjølvstendig næringsdrivande kunstnarar.*

Vi har i den forbindelse følgende innspill og forslag til konkrete tiltak:

Mange kunstnere er helt eller delvis selvstendig næringsdrivende og har ikke rett til sykepengar de første 16 dagene av en sykmeldingsperiode, og får deretter ikke mer enn 75 prosent av sykepengegrunnlaget. Frivillig tilleggsforsikring er oftest for dyr for denne gruppen og forsikringsordningen legger heller ikke til rette for de med kombinerte inntekter. Hvis man både er frilanser og selvstendig næringsdrivende kan man kun tegne forsikring for næringsdelen av sitt virke, uansett hvor lav næringsinntekten er

- ***Folketrygdloven må derfor endres slik at selvstendig næringsdrivende, og da også inkludert kunstnere, får rett til 100 prosent sykepengedekning fra første sykedag. En god start er å innføre 100% dekning fra 17. dag.***
- ***Det bør også vurderes å endre ordningen med at tilleggsforsikringen for frilansere/ næringsdrivende skal være selvbærende, og det må sikres at de med kombinerte inntekter frilansere/næringsdrivende kan tegne forsikring også for frilansdelen av sitt virke.***

•

En utfordring for selvstendig næringsdrivende er at alle skattefradrag fører til redusert overskudd og til dårligere økonomisk grunnlag for trygdeytelser.

- ***Vi mener derfor det bør innføres minstefradrag på næringsinntekt, tilsvarende dagens minstefradrag på lønnsinntekt, og at man må arbeide for å fjerne den negative effekten som investeringer i egen næringsvirksomhet har for beregningsgrunnlaget av trygdeytelser.***

Frilansere og selvstendig næringsdrivende har dårlige pensjonsordninger. Vi mener det bør bli mulig for arbeidsgivere å legge til rette for pensjonssparing for arbeidstakere med korte ansettelser. Vi ønsker også endringer i reglene for skattefavorisert pensjonsspareordning for selvstendig næringsdrivende, slik at også næringsdrivende med lave inntekter får en reell mulighet til sparing til egen pensjon. Det bør også utredes hvordan pensjonslovgivningen kan tilrettelegge for en god samordning av pensjonsopptjening for de med kombinasjonsinntekt fra ulike tilknytningsformer.

- ***Pensjon fra første dag og første krone, med rett til å få med seg opptjent pensjonskapital uavhengig av lengden på arbeidsforholdet, vil være avgjørende for kunstnere med kortvarige arbeids- og oppdragsforhold og lave inntekter.***

Mange selvstendig næringsdrivende kunstnere opplever at de ikke får arbeidsoppdrag uten å måtte ta dem i egen næring. I mange situasjoner handler dette om tvungent, uekte næringsoppdrag. Arbeidsrettslige verneregler må gjelde hvis avtalen forventer eller stiller krav om arbeidsplikt. En definisjon av arbeidstaker – og arbeidsgiverbegrepet må avklares.

- ***Vi foreslår derfor at det nedsettes et lovutvalg som vurderer arbeidsmiljølovens begrepsapparat.***

Det er også verdt å nevne at det blant mange av kunstnergruppene vi representerer, finnes mange som ikke er fast ansatte. Disse må typisk, i tillegg til å være skapende og utøvende kunstnere på et meget høyt nivå, ha inngående kunnskaper utenom det rent kunstneriske. I dette inngår det nemlig at man skal ha inngående kunnskap om kontraktsrett, opphavsrett, selskapsrett, trygderett, arbeidsrett, markedsføring og promotering samt det økonomiske aspektet ved kulturbransjen generelt – for å nevne noe.

Digitale muligheter

Avgjørelsen om hvorvidt artikkel 13 om «value gap» i det foreslåtte opphavsrettsdirektivet vil vedtas ligger nå hos EU-parlamentet, Rådet og EU-Kommisjonen. De tre institusjonene er midt i de såkalte «trilog»-forhandlingene og prøver å enes om en endelig direktivtekst. Kort oppsummert går artikkel 13 ut på at plattformtjenester som YouTube og Facebook må inngå rettferdige lisensavtaler med rettighetshavtaler. Bestemmelsen ble forslått av Kommisjonen som et svar på det økende value gap-problemet. «Value gap» er en samlebetegnelse på misforholdet som oppstår i hvem som får betalt når store plattformtjenester bruker kreativt innhold i sine tjenester uten at det er betalt for dette. Verdigapet er den største utfordringen for den kreative industrien og har kommet i kjølevannet av den omfattende digitaliseringen. Utfordringen knyttet til plattformtjenester som YouTube er at kreativt innhold ofte lastes opp av brukere og generer inntekter til tjenestene, blant annet ved bruk av annonsørinnhold og annen reklame, uten at rettighetshaverne tjener økonomisk på det.

I følge en rapport fra IFPI, tjener norsk musikkindustri mer enn dobbelt så mye på salg av vinyl som på YouTube. Det er svært problematisk når vi vet at 9 av 10 nordmenn streamer musikk og at halvparten av disse bruker YouTube som primærkilde til musikk. Også for andre kunstuttrykk, som designere og scenografer, er dette et stort problem.

I tillegg til å være en stor utfordring for rettighetshavere og de som representerer disse, skaper situasjonen også ulike konkurransevilkår for plattformtjenestene sammenlignet med lisensierte strømmetjenester som Spotify, som får tilgang til innhold gjennom lisensavtaler med rettighetshavere.

I arbeidet med åndsverkloven ble følgende forslag til ordlyd forelagt Stortingets kulturkomité: *«Leverandører av nettsjenester som lagrer og tilgjengeliggjør store mengder verk og annet kreativt innhold lastet opp av brukere, må i samarbeid med rettighetshavere hvis innhold har blitt lastet opp, inngå avtaler om bruken av slike verk.»*

I sin innstilling ga Stortingets kulturkomité en anmodning til regjeringen om å se på verdigap/value gap-problematikken. Å sitte stille i båten og vente på en avgjørelse fra EU virker lite fremoverlent for et land som er helt på verdenstoppen når det gjelder streaming-brukermønster. Her er det viktig å ikke bare vente på EU, men også å gå foran som godt eksempel og vedta en bestemmelse som kan lukke verdigapet og sørge for at norske kunstnere kan leve av det de skaper.

- ***Vi vil derfor understreke viktigheten av at vår regjering gjør sitt for å sikre et rettferdig digitalt marked.***

Andelen norsk musikk som spilles i kringkasting og i strømmetjenester er synkende. Vi ønsker økt norskandel i kringkasting, strømmetjenester, kor, korps og orkestre og hos den enkelte musikkbruker. Med DAB forsvant konsesjonen fra staten som blant annet påla P4 og Radio Norge å spille minst 35 % norsk musikk.

Å drive radio er et kulturpolitisk ansvar. Norsk musikk er en av våre viktigste kulturelle bærebjelker. Det binder oss sammen som nasjon, og er avgjørende for utviklingen av felles identitet og språk. Radio er den viktigste kilden til nordmenn når det gjelder å oppdage ny musikk. Det er derfor avgjørende for oss at de som sitter med et redaksjonelt ansvar, blant annet NRK, påtar seg et samfunnsansvar og øker norskandelen.

EU-Kommisjonen foreslo i høst at 30 % av det Netflix produserer og viser i Europa, må være produsert i EU. Vi oppfordrer Kulturdepartementet til å se hvorvidt lignende kvoter kan innføres for radio og strømmetjenester i Norge. Norske opphavere og utøvere ville sett positive ringvirkninger dersom lignende kvoter ble innført for f.eks. Spotify, som foreløpig bærer preg av at store aktører styrker sin posisjon og skviser ut mindre, nasjonale aktører. En slik kvote vil være med på å løfte norsk musikk og også det norske språk.

Økonomien i kultursektoren

Departementet viser i St.meld 8 til at de ønsker å *gjennomgå rammevilkår og ordninger for gründerar og sjølvstendig næringsdrivande for å sikre dei sosiale rettane deira, redusere skjemaveldet og sørge for kompetanse innan entreprenørskap og forretningsdrift*. Vi vil her vise til våre innspill tidligere i dette notatet. For øvrig synes vi forslag til prioritering lyder bedre under kap 6 i St.meld 8, da det å styrke rettigheter er bedre enn å sikre disse. Vi er av den oppfatning at kulturøkonomien må gjennomgås grundig og at pengestrømmene må følges. Det bør analyseres om statens investeringer i kulturlivet kommer den norske kunsten og de norske kunstnere til gode. Musikernes levekår skal forhåpentligvis forskes på i FoU-arbeidet som omhandler musikkbransjens verdikjede, pengestrømmer og støtteapparatet, men de andre kunstområdene bør også sees på. En full gjennomgang av Kulturrådets støtteordninger og andre statlige styrte eller finansierte ordninger er en selvfølge i dette arbeidet. Hvordan overgangen til DAB påvirker kunstnerne bør også analyseres.

Departementet ønsker å *vidareutvikle bransjen og støtteapparatet rundt utøvande og skapande kunstnarar og gjennom dette medverke til at kunst og kultur frå Noreg når eit større publikum, nasjonalt og internasjonalt, de vil evaluere igangsette tiltak for kulturell og kreativ næring, og vurdere nye verkemiddel, og de ønsker å utvikle målrette ordningar som*

gir fleire ein sjanse til å realisere det kunstnariske talentet sitt der dei bur, og samtidig medverke til auka verdiskaping og fleire arbeidsplassar i kunst- og kultursektoren regionalt. Vi vil i denne forbindelsen peke på Skuespiller- og dansealliansen har vist seg som en solid og viktig institusjon. Denne må videreføres og videreutvikles. Nå er det også på tide at det utredes en Musikerallianse.

- ***Creo ønsker at det opprettes en Musikerallianse.***

Etter nedleggelsen av Rikskonsertene og opprettelsen av Kulturtanken har det oppstått et vakuum når det gjelder utviklingen av nye produksjoner på musikkdelen av skolesekkordningen. Sidestillingen av de ulike kunstartene i DKS har dessuten ført til at musikkandelen av programmene som tilbys skolene er tydelig redusert sammenliknet med tidligere. Dette betyr reduserte arbeidsmuligheter for profesjonelle musikere. Vi registrerer også med beklagelse at internasjonale samarbeidsprosjekter for musikere slik dette var i Rikskonsertene er nedlagt og at kompetansen på dette området ligger brakk. Creo mener alle tjener på en større grad av kunstnerisk samarbeid over landegrensene. Det finnes heller ikke lengre noen som har et overordnet og helhetlig ansvar for å sørge for en samlet utvikling av musikkfeltet for barn og unge. Dette gjelder både kvalitetssikringen av produksjoner og formidlingen av dem innenfor Den kulturelle skolesekken, men også generelt for musikkens del har denne kunstformen mistet en nasjonal samlende aktør og faglig pådriver.

- ***Creo ønsker derfor at det etableres et «Musikkbruket», etter modell av «Scenekunstbruket».***

Disse to ordningene kan etableres under en felles paraply, som to likestilte avdelinger, hvor det i overbygning ligger fellesfunksjoner m.m. Det bør også utredes om deler av midlene til en slik etablering kan være en overføring av deler av de midlene Kulturtanken i dag har avsatt til musikk.

Den kulturelle skolesekken, den kulturelle bæremeisen og den kulturelle spaserstokken er viktige tiltak som må videreutvikles. Den kulturelle skolesekken er nå under omorganisering, og heter nå «Kulturtanken». En viktig motivasjon for omorganiseringen og en del av Kulturtankens mandat er å forbedre samarbeidet mellom skole- og kultursektoren. Vi vil understreke at en parallell styrking av de humanistiske og estetiske fagene i skolen og en profesjonalisering av mottakerapparatet er en forutsetning for å lykkes i dette arbeidet. Det må legges til grunn at tilbudet gjennom Kulturtanken skal supplere, og på ingen måte erstatte, kunst- og kulturfagopplæringen i skolen. De praktisk- estetiske fagene i grunnopplæringen har sitt eget mandat og egne mål, og må og skal utvikles på egne premisser. Her kan kulturskolelærere med kombinerte stillinger i skoleverket være en viktig ressurs.

- ***Midlene til Den kulturelle skolesekken og andre «sekker» må også økes, slik at alle barn og unge får tilbud om gode produksjoner i alle kunstsjangrene flere ganger i skoleåret.***

Departementet nevner også Gaveforsterkningsordningen i dette kapitlet. Siden denne ordningen ble innført for fem år siden har det blitt bevilget totalt 238 millioner kroner. Selv om midlene har blitt bevilget til gode og prisverdige formål mener vi i Creo det nå er på tide å se på innretning og effekter. Vi er kjent med at ca 62% av giverne er stiftelser og ideelle organisasjoner som har i sine vedtekter å donere penger. Disse pengene ville derfor uansett blitt tilført kultur- og andre formål. Det har også vist seg at bare i underkant av 6% av tildelingene har gått til tiltak og/eller virksomheter i våre tre nordligste fylker. Vi mener derfor at denne ordningen nå må evalueres.

Flere kunstnerorganisasjoner har sett behovet for å øke kompetansen rundt det å være selvstendig næringsdrivende. Ved flere anledninger har man arrangert såkalte «Kontordager» hvor tanken har vært å arrangere minikurs, samtaler og individuelle veiledninger for å styrke kompetansen til kunstnere på dette feltet. Blant temaene som er blitt tatt opp er: hvordan lage sin egen forretningsplan, pensjon, trygderettigheter som frilanser, og selvstendig næringsdrivende og skatt.

Vi ser behovet for etableringen av et organ, som kan støtte entreprenørskap også hos mindre aktører. Innovasjon Norge har riktignok kulturell og kreativ næring som et av sine fokusområder og Innovasjon Norge skal bidra til vekst, verdiskapning og arbeidsplasser via økte investeringer i kunst- og kulturproduksjoner. Målgruppen for denne satsningen er imidlertid bedrifter, gjerne av en viss størrelse. Et prosjekt som kan være et godt eksempel for resten av landet er det programmet for kulturelle og kreative næringer som Innovasjon Norge har på oppdrag fra Troms fylkeskommune knyttet til næringsutvikling innen kulturelle og kreative næringer i fylket.

Realiteten er at få av våre medlemmer kan forvente å motta støtte hos Innovasjon Norge, slik Innovasjon Norge i dag fungerer. Vi foreslår derfor at departementet utreder muligheten for å opprette et lignende statlig organ som kan hjelpe de små næringsforetakene, med behov for nettverk, lån, lånegarantier og øvrig støtte. Vår oppfatning er at dette vil kunne bli en stor suksess og bidra til å øke inntektene til norske kunstnere.

For ordens skyld presiseres det at et slik organ ikke vil være noen erstatning for Music Norway. Music Norway gjør en svært viktig jobb for norske musikere, låtskrivere og plateselskap. De har imidlertid kun et eksportfokus.

Internasjonale muligheter

Departementet skriver i St.meld 8 at de ønsker å *utarbeide ein internasjonal strategi for kulturpolitikken, saman med Utanriksdepartementet, der målet er å utnytte ressursar og kompetanse på best mogleg måte*. Om Regjeringen ønsker å arbeide målrettet for å utnytte eksportpotensialet i norsk musikk bør potten økes og midlene gå til ordningene som administreres av Music Norway. Tilskuddene dekker deler av norske musikers kostnader til reise og opphold i forbindelse med turneer i utlandet. Reisetilskuddene har i en årrekke bidratt til å opprettholde norsk konsertaktivitet i utlandet.

Relevans og representativitet i kulturlivet.

Departementet peker i St.meld 8 på at *kulturlivet må opplevast som relevant og vere representativt for heile befolkninga. Det må fremje fridom og høve til å uttrykkje seg for den enkelte. Kulturlivet kan tilby viktige arenaer for å få til betre kvardagsintegrering og leggje til rette for fellesskap basert på mangfald, likestilling, ytringsfridom og toleranse*. Det er derfor både merkelig og trist at de to største arenaene der barn og unge møter kunst og kultur; som er skoleverket og kulturskolene, knapt nevnes i denne forbindelsen. Spesielt når departementet lengre ned skriver at *utanforskap er eit demokratisk problem når kulturen medverkar til å forsterke avstanden mellom menneske*.

Kultur og kulturaktiviteter utfolder seg der mennesker bor og lever sine liv, i det enkelte lokalsamfunn. De lokale kulturhusene har et stort potensial for å være et arnested for et mangfoldig, lokalt kulturtilbud, men er sårbare for en tendens til kommersialisering. Et høyt krav til egeninntjening kombinert med trange kommunale budsjetter som gjør kulturhusene til salderingspost, resulterer i manglende økonomi til en bredere drift. En større satsning på

kulturhusene kombinert med klare krav om et mangfoldig kulturtilbud, også innenfor «smalere» sjangre, vil være et effektivt grep for å styrke det lokale kulturlivet. I tillegg er det mange små aktører innen musikkformidling, som jazzklubber og kammermusikkforeninger, som også står i fare for å stryke med av den økte kommersialiseringen. Disse små konsertarrangørene som drives av frivillige, har stadig vanskeligere vilkår i konkurranse med de større kommersielle aktørene, og trenger økt økonomisk støtte.

Kritikk av høy kvalitet er med på å skape debatt, interesse og oppmerksomhet om kunst og kultur i den norske offentligheten. En oppdatert, operativ og kompetent kritikerstand bidrar til å styrke kunstneres mulighet til å leve av sitt virke som kunstnere.

Det profesjonelle kunst- og kulturlivet er avhengig av et mangfold av uavhengige kvalitetsvurderinger også på steder utenfor de store bysentraene. Det profesjonelle musikk- og scenekunstheltet er avhengig av at vi i Norge har kritikere som arbeider i alle deler av landet, både sentralt og regionalt. Creo oppfordrer til styrking og profesjonalisering av scenekunstkritikken og imøtekommer intensiver som vil styrke den profesjonelle musikk- og scenekunstkritikken i den kommende Kunstmeldinga.

Å styrke det lokale kulturlivet, den frivillige innsatsen og samarbeidet mellom profesjonelle og frivillige aktører vil bidra til et mer likeverdig tilbud i små og store lokalsamfunn.

Vi vil i denne sammenheng peke på Den norske kirke som en betydelig kulturaktør i samfunnet. Den kulturelle virksomheten som foregår i landets kirkebygg inkluderer langt flere enn kirkens medlemmer. Landets kirkemusikere er kunstnere som realiserer Den norske kirke som folkekirke samtidig som de bidrar til å nå de allmenne kulturpolitiske mål.

- ***Kirken må sikres forutsigbare finansieringsordninger til kulturell aktivitet***

Et av de viktigste tiltakene for å sikre en bred representativitet blant våre fremtidige kunstnere vil være å programfeste en sterkere statlig og kommunal satsing på kulturskolene. Alle barn som ønsker det, må få gå på kulturskole.

- ***Det er derfor viktig at det fastsettes en egen forskrift til opplæringsloven, som blant annet regulerer krav til faglig nivå, kapasitet, og nivået for egenbetalingen i kulturskolene.***

Under prioriteringer og videre oppfølging skriver departementet at de vil *arbeide for at alle barn og unge får delta på kulturaktiviteter*. Om vi som nasjon har en ambisjon om å rekruttere så bredt som mulig inn i vårt framtidige kulturliv er dette et viktig mål.

- ***Vi vil i denne forbindelsen peke på Kulturskoletimen som var et tiltak som ble sett på som vellykket og treffsikkert. Dette tiltaket må vurderes igangsatt igjen.***

Gjennom kulturskoletimen fikk *alle* barn delta i kulturopplæring, med profesjonelle lærere og pedagoger. Tiltaket bør også sees i sammenheng med Norsk kulturskoleråds Rammeplan for kulturskolen, der rammeplanens breddetilbud kan være en del av denne kulturskoletimen.

Kunstnerisk frihet

Kunsten må og skal være fri. Et sterkt fritt og autonomt kulturliv er avgjørende for yringsfriheten og for et levende demokrati. Kunnskap om språk, historie, religion, kultur og kulturkonflikter er avgjørende i møter med andre mennesker, nær som fjernt både geografisk, kulturelt og politisk. Kunstnerne bidrar til å utvikle det offentlige ordskiftet og oss

som samfunn gjennom sine uttrykk. Vi må derfor fortsatt sikre gode vilkår for kunstens frihet og ytringsmangfoldet. Det er derfor viktig at vi ser på retten til kunstnerisk ytringsfrihet i et globalt perspektiv slik dette kommer til uttrykk i Stortingsmelding 10 (2014-15) og i Utenriksdepartementets Strategi for ytringsfrihet 2016-2018). Angrep på ytringsfriheten utenfor Norges grenser er også et angrep på vår egen ytringsfrihet.

Mye av kunstproduksjonen og kunstuttrykkene blir muliggjort på og ved våre institusjoner. Den Norske Opera & Ballett, våre profesjonelle orkester og blåseensembler, våre teatre, faste scener og museer, Forsvarets Musikk og andre kunstinstitusjoner er ryggraden i vårt kunst- og kulturliv. Ikke bare sikrer de en kontinuerlig kunstproduksjon av meget høy kvalitet og en mulighet for noen av våre kunstnere til faste og forutsigbare arbeidsforhold. Gjennom sine mange samarbeid med det såkalte «frie feltet», gjennom å engasjere vikarer, solister og gjestende kunstnere, og gjennom å bestille og uroppføre verk av norske kunstnere er våre institusjoner viktige bidragsytere i å opprettholde et fritt og mangfoldig kulturliv. På denne måten spiller institusjonsøkonomien en stadig større rolle også for det «frie feltet», og en god økonomi med reell lønns- og priskompensasjon, vil være en forutsetning for å sikre at den generelle veksten i faste kostnader ikke går utover institusjonenes tilbud til publikum, selvstendige kompanier, ensembler og enkeltkunstnere. Det vil også i dette perspektivet være avgjørende at man i arbeidet med å avklare finansieringsmodeller for vårt landsomfattende nett av institusjoner sikrer at forutsetningene for videre drift og utvikling ikke på noen måte svekkes.

«Det frie feltet» er en betydelig bidragsyter innenfor kunstproduksjon i sterk vekst. Ensembler i dette feltet bidrar til sjangerbredde og kunstnerisk nyskaping. Mange av disse opplever økonomisk usikkerhet og en krevende arbeidssituasjon som sine egne managere. Det trengs rammevilkår som ikke bare gjør det mulig for disse å leve av anstendige honorarer, men også gjør det mulig å få betalt for produksjonskostnader og mange timer med administrasjon. Aktører og ensembler i dette viktige kulturområdet må sikres en økt forutsigbarhet, det er vår sterke overbevisning at vi får både bedre og mer kunst og kultur og en bedre ressursutnyttelse ved å tilby disse langsiktige rammevilkår. Flere artister velger å inngå avtale med kommersielle formidlere for å kunne konsentrere seg om sin kunstneriske virksomhet. På dette området opplever vi en uryddig bransje som tilbyr svært ufordelaktige avtaler. Artisten er som oftest den svake part i slike avtaler og kan ufrivillig ble bundet til kontrakter hvor økonomisk risiko må bæres av artisten alene. Formidling av selvstendig næringsdrivende anses i dag som ikke lovregulert. Omfanget av og praksis ved slik formidling tilsier at dette bør være lovregulert og underlagt offentlig tilsyn.

Ordningen med kunstnerstipend er svært viktig for utviklingen av kunstnerskap. Nivået på de enkelte stipendbeløpene er nå justert slik at etterslepet gjennom mange år er tatt igjen. Stipendene må nå sikres mot at de igjen sakker akterut i forhold den generelle lønnsutviklingen. Dette kan gjøres ved å koble stipendene og garantiinntekten til en indeks lik rammen for lønnsoppgjøret i staten. Antallet godt kvalifiserte søkere til stipender overgår langt antallet ledige hjemler. Antallet hjemler bør økes med 100.

Det er i dag de ulike kunstnerorganisasjonene som oppnevner stipendkomiteer. Det er fra politisk hold skapt et inntrykk av at oppnevningen bærer preg av å være korporativ gjennom at organisasjonene ser til sine egne både med tanke på oppnevning og tildeling av stipend. Dette er en misforståelse. Faktum er at både oppnevning av komiteer og tildelinger baserer seg på kompetanse og kunstfaglige vurderinger uavhengig av evt. organisasjonstilknytning. Dette kan dokumenteres. Vi ser derfor ingen gode argumenter for en endring av dagens oppnevningsrett.

Norsk kulturråd har siden starten i 1965 vært en sentral aktør i norsk kulturliv. Rådet forvalter Norsk kulturfond og fordeler etter søknad midler til kulturformål i henhold medlemmenes faglige og kunstneriske skjønn og det sittende Stortingets prioriteringer. Kulturrådet gir

tilskudd til kunst og kultur over hele landet, er en pådriver for nye kunst- og kulturprosjekter, driver utviklingsarbeid og er rådgiver for staten i kulturspørsmål. I den varslede kunstermeldingen må det sees på hvordan rådets tilskudd og tiltak bidrar til den enkelte kunstners inntekter og økonomi.

Åndsverkloven er vår viktigste kulturlov. Arbeidet med å sikre at rettighetshavere får betalt for bruk av sine åndsverk må være en prioritert oppgave framover. I vår nye åndsverklov er det vedtatt flere endringer som etter vårt syn bidrar til å styrke rettighetshavernes stilling, blant annet en ufravikelig regel om at opphaveren har krav på et rimelig vederlag ved overdragelse av rettigheter, for å beskytte opphaveren mot urimelige kontraktsvilkår. Strømming og annen bruk av åndsverk i undervisningssammenheng må også utløse vederlag til dem som laget verket. I den nye loven slås det fast at det vederlaget som staten betaler for privatkopiering nå er utvidet fra å gjelde kopiering av audio og audiovisuelle verk til også å omfatte tekst og visuelle verk. Dette følges imidlertid ikke opp av økt økonomisk ramme for denne ordningen. Dette fører til at alle som skal motta privatkopieringsvederlag får mindre utbetalt, til tross for at det ikke er dokumentert nedgang i det årlige antallet privatkopierte eksemplarer.

- ***Norge må gå foran og utrede muligheten for et internasjonalt senter for kunstnerisk ytringsfrihet***
- ***De faste institusjonenes økonomiske rammevilkår må sikres, utbedres og styrkes. Disse virksomhetene krever langsiktighet og forutsigbarhet. Det må utredes hvordan ABE-reformen har virket for disse institusjonene.***
- ***Lovregulere formidling av selvstendig næringsdrivende.***
- ***Opphavsretten må styrkes, slik at velfungerende betalingssystemer for de skapende og utøvende kunstnerne sikres. Strømming og annen bruk av åndsverk i undervisningssammenheng må reguleres og gjøres vederlagspliktig.***
- ***Kompensasjonsbeløpet for privatkopiering må økes slik at også tekst og visuelle verk kan kompenseres fullt ut.***
- ***Det må utredes hvordan en sikrer at Kunstnerstipendene minst følger normal lønnsutvikling, og det må etableres flere flerårige stipender. Oppnevningsretten til stipendkomitéene for Statens kunstnerstipend skal fortsatt skje i kunstnerorganisasjonene.***
- ***Støtteordningene under Norsk Kulturråd må gjennomgås. Momenter det må sees på er om tiltakene treffer den profesjonelle delen av kulturlivet, om tiltakene bidrar til et robust og mangfoldig kulturliv, og om måten støtten gis på også sikrer kunstnernes muligheter til å faktisk ha en rimelig inntekt i de støttede prosjektene.***
- ***Tilskuddsordningene for det frie feltet, både for arrangører og kunstnere, har stått stille i flere år. Den nye kunstermeldingen må se på rammevilkårene for dette området, og da spesielt på musiker- og ensembleordningene i Norsk kulturråd. Det bør utredes hvordan en kan etablere flere prosjektensembler innenfor den rytmiske musikken.***

En kunnskapsbasert kulturpolitikk

Departementet peker i St.meld 8 på at *forskning, kunnskap og innovasjon må derfor vere grunnleggjande element i den vidare utviklinga av kultursektoren*. Vi vil her spille inn at kulturfeltet må sees bredt, og at forskning trengs i alle deler av feltet. Vi vil i den forbindelse spesielt peke på utdanningsfeltet og kulturskolene. Der er det forsket lite, og det finnes heller ingen større forskningsmiljøer som har dette som sitt ansvarsområde.

Når det nå skal bestilles ny forskning på feltet anbefaler Creo at anbudsbestillingen ferdigstilles i dialog med musikkbransjen og med relevante forskermiljøer for å unngå lignende kritikk som kom i kjølvannet av *Musikk i tall*. Bransjekompetanse, samt bestiller- og forskerkompetanse vil i så måte være svært viktig i utformingen av kravspesifikasjonen i forkant av en anbudsrunde. Etter vår mening er det videre svært viktig at det settes av tilstrekkelig midler til denne forskningen for å sikre et grundig arbeid.

Kultur i Forsvaret

Våre fem forsvarskorps er en betydelig arbeidsgiver for profesjonelle musikere, og er arbeidsgiver for over 40% av nasjonens profesjonelle blåsere og slagverkere. Creo er opptatt av Forsvarets kultur og Forsvarets musikk fra tre innfallsvinkler: 1) Forsvarets operative evne er avhengig av en sterk kultur, fra lavere avdelingsnivå og oppover i hele strukturen. 2) Forsvarets forankring i folket, vår kollektive forsvarsvilje, er en forutsetning for forsvarsevnen. 3) Forsvarets musikk er en betydelig bidragsyter i norsk kunst- og kulturliv.

Kultur er et sterkt bindemiddel mellom Forsvaret og folket. Vi vil peke på Stortingsmelding nr. 33 (2008–2009), Kulturmeldinga, som et svært solid grunnlag for kulturvirksomheten i forsvarssektoren. Den ble godt mottatt i Stortinget, og uttrykker Stortingets vilje. Vi kan imidlertid ikke se at Forsvaret har fulgt opp intensjonene i nr. 33, og finner ingen kvalifisert gjennomgang av hva som gjort og oppnådd i lys av føringene fra denne.

Stortinget har vært tydelig på at musikk er en viktig del av Forsvarets forhold til folket, i tillegg til at det er en verdifull ressurs i Forsvaret, med klare føringer i Kulturmeldinga. Norges forsvarsevne skapes ikke bare av de operative avdelingene, av kuler og krutt. Forsvarsevnen forutsetter forsvarsvilje i folket, hvor musikken er en viktig brobygger. Og forsvarsevnen avhenger mest av alt av soldatene, der kulturen er helt avgjørende for evnen.

Dagens desentraliserte struktur er en vesentlig forutsetning for at Forsvarets musikk skal kunne ivareta sine oppgaver som brobygger mellom Forsvaret og det sivile samfunnet. Uten musikkorps som er lokalisert i de enkelte landsdelene kan Forsvarets musikk lett bli redusert til en seremoniell enhet for Forsvaret selv og de sentrale statsinstitusjonene. Dette vil være negativt både for Forsvaret og samfunnet

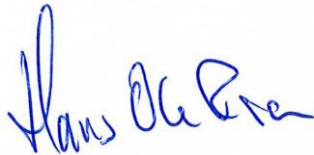
- ***Forsvarets musikk som en sentral kulturinstitusjon i og utenfor forsvarssektoren må minst tilbakeføres til den struktur og besetning de hadde før de siste kuttene ble gjennomført. Forsvarets korps må sikres den samme forutsigbarhet og arbeidsro som andre kulturinstitusjoner, det fortjener både Forsvaret, musikerne og det norske samfunnet.***

Organisering og ansvarsdeling

Vi vil her vise til tidligere innspill, blant annet vårt høringssvar til rapporten fra ekspertutvalget som har vurdert nye oppgaver til fylkeskommunene. Der påpekte vi at det i beskrivelsen av utvalgets mandat først og fremst var fylkeskommunenes behov og oppgaver som er i fokus, ikke kulturlivets, kulturinstitusjonenes eller våre nasjonale forpliktelser på kulturområdet. Vi kan ikke se at vi har fått gode svar på hvordan departementet har tenkt å ivareta kulturens interesser og behov i forbindelse med en eventuell endring av finansiering og ansvar i denne stortingsmeldingen. Vi er fremdeles svært skeptiske til en overføring av ansvar – inkludert finansieringsansvar – fra statlig til regionalt nivå. Vi er alvorlig bekymret for at en slik endring vil føre til kutt i bevilgningene til viktige kulturinstitusjoner, og vi er også bekymret for at den kompetanse og koordinering som i dag finner sted gjennom det statlige delansvaret vil forsvinne.

- ***Vi står derfor fast på at en eventuell overføring av ansvars- og/eller finansieringsansvar fra statlig til regional og/eller kommunalt nivå må først og fremst baseres på kulturfaglige og kunstfaglige premisser.***

Creo ønsker Kulturdepartementet lykke til i dette viktige arbeidet, og vi følger gjerne opp med dialog om det er ønskelig.

Hans Ole Rian
Forbundsleder
Creo – forbundet for kunst og kultur